

Hmyz (Insect), Jan Švankmajer, 2018

10.01.19

Dijous 20:00 h

INSECT. L'ÚLTIMA PEL·LÍCULA DE JAN ŠVANKMAJER

El gran autor surrealista es presenta davant la càmera desproveït de tot artifici per compartir idees, obsessions i ofici en un rodatge dins d'un rodatge del qual sorgeix una pel·lícula que és alhora documental, ficció i obra de teatre.

A Insect, pel·lícula que combina imatge real amb animació, Švankmajer recupera un projecte acariciat durant molt de temps, l'obra de teatre misantròpica dels germans Čapek *De la vida dels insectes*, i el porta a escena amb una companyia de teatre amateur. Ja al pròleg anuncia, com si fos un joc surrealista, el seu procés creatiu: «Vaig escriure el guió tal com raja, d'una tirada, com l'escriptura automàtica, sense control moral ni racional». Potser aquest mètode sigui la raó de la singular coherència del seu treball, subversiu fora mida i que ell entén com una resistència necessària: «L'única resposta a la crueltat de la vida rau en el desdeny de la imaginació».

Hmyz (Insect), Jan Švankmajer, 2018, 98 min

Projecció en DCP

V.O. txec - Subt. castellà

“No és la meua última pel·lícula perquè jo ho vulgui, simplement perquè sóc realista”, afirma amb total tranquil·litat i humor l’octogenari artista, conscient que al menys necessita cinc anys per aixecar un pressupost i realitzar un film. No obstant, la seva activitat no cessa. Amb **Hmyz** tancant el circuit de festivals, acaba d’inaugurar “The Alchemical Wedding”, una exposició individual que es pot veure a l’Eye Museum d’Amsterdam fins el 3 de març. La seva activitat artística en la creació plàstica és prolífica i després d’haver publicat un assaig, treballa ara en el seu nou llibre de ficció.

Amb motiu de l’estrena de **Hmyz** a Xcèntric, hem convidat un altre artista, Joan Baixas, a interpretar la pel·lícula en un text. Baixas va crear amb Teresa Calafell la mítica companyia de teatre de titelles La Claca, i acaba d’inaugurar la instal·lació “L’enemic viu al sofà” al Caixaforum de Barcelona.

A PRAGA HI HA DEU MIL MILIONS D’INSECTES PER KILÒMETRE QUADRAT. A LA RESTA DE LA SUPERFÍCIE TERRESTRE TAMBÉ.

Bullir d’insectes entre els títols de crèdit, èlitres, abdòmens, ales i potes que belluguen i s’apilonen com una sopa marronosa viva i bullent. Llot, llim, fang viu. Tres nines russes:

- un actor que interpreta un actor que fa d’escarabat.
- un director que fa d’actor i interpreta un director que dirigeix un actor-escarabat que fa de director d’altres actors.
- els insectes-actors de Švankmajer es mengen els insectes-parladors dels germans Čapek que es mengen els insectes animats de Starewitch i tots aquests insectes són parents de l’escarabat de Kafka: «Un matí, després d’un somni intranquil, Gregor Samsa es va despertar al seu llit transformat en un insecte horrible». I aquests actors no poden fer servir el mètode Stanislavski perquè fan d’escarabats i els escarabats no tenen memòria del passat. (O sí?) Švankmajer, en diàleg amb Starewitch, li diu: tu converteixes els escarabats en actors, jo transformo els actors en escarabats. A Praga hi ha deu mil milions d’insectes per kilòmetre quadrat. A la resta de la superfície terrestre també. El senyor Švankmajer diu que si un escriptor pot començar un llibre adreçant unes paraules introductòries al públic (una clau per entendre l’obra), per què no hauria de fer el mateix un autor de cinema? I llavors s’explica i diu que no hi ha res a explicar. Als llibres d’això en diuen surrealisme; haurien de fer servir una altra paraula que fes riure més. Tot surt tal com raja, com els moviments d’un escarabat tancat en una capsula de sabates amb centenars d’altres escarabats movent-se sense parar dins de la mateixa capsula. Brunziment, formigueig d’escarabats apilonats en un

espai estret, bronziment, arrapats a la finestra. La seva invasió només està retinguda per un vidre transparent: visió amenaçadora, marea de mal somni, metàfora? Escarabats humanoides, humans escaraboides.

Tots són titelles, menys ell. El senyor Švankmajer, de tots els que surten a la pel·lícula, sembla l’únic amb enteniment, raonable i amb un cert sentit comú, i diu...
Ho tens gravat?

Sí, hi és tot.

Doncs tot va bé

Però ell no ha dit «so!», això no té sentit.

Si tot plegat no té cap sentit, com vols que en tingui, això en concret?

Riallada general al plató, «tot plegat no té cap sentit» sembla ser el mot d’ordre de l’equip de rodatge, es diverteixen. The Insect Play (1924), dels germans Čapek, no pretenia ser una sàtira política.

I per què els germans Čapek van haver de posar un final feliç a la seva peça?, ningú no els hi obligava.

Volien agradar a la multitud.

Scarabaeus laticollis o escarabat piloter, final feliç d’una peça pessimista.

I de què tracta, la peça? No ho sé, vaig escriure el guió tal com raja, d’una tirada, com una escriptura automàtica, això és tot. No...

sense cap... racional...

o moral...

merda!

Sense cap control!, racional o moral...

Aquesta és l’única manera d’evitar la temptació messiànica de grans artistes de reformar la humanitat, de millorar-la, de prevenir-la, de refinar-la.

Això no pot funcionar. Llegiu Freud.

«The only good answer to the cruelty of life is the scorn of imagination», com diria un poeta decadent txec.

Qui em dirà qui soc jo?

Voleu saber quina versió del final he triat per al nostre film, optimista o pessimista?

El director ha de servir l’autor, els autors en aquest cas. Que volen canviar el final? Què hi puc dir, jo? Al cap i a la fi, són els grans germans Čapek, no? Un cop clarificat aquest punt, podem passar al treball de l’actor.

L’escarabat piloter: la terra esclata! Jo estic naixent, comença la gran aventura!
(...)

Joan Baixas, 2018

Propera projecció:

13.01.19

Diumenge 18:30 h

MONUMENT SUBTERRANI. LA NOVA YORK DE RUDY BURCKHARDT.

xcentric.cccb.org